

Gratis medisinske tidsskrifter til u-land

90 % av verdens helseproblemer er i land hvor man knapt har råd til å abonnere på medisinske tidsskrifter. Grovt regnet blir 90 % av helseressursene brukt på 10 % av helseproblemene i verden. Dette fører også til at de vestlige landene ikke får gode nok kunnskaper om verdens store helseproblemer og at u-land ikke får delta på de vitenskapelige arenaene.

Mange universiteter, sykehus og forskningsinstitusjoner i u-land har liten eller ingen tilgang på nyere medisinske tidsskrifter. For å bøte på denne mangelen, tilbyr nå Verdens helseorganisasjon i samarbeid med ledende forlag og institusjoner Internett-tilgang på over 2500 tidsskrifter. For de 69 fattigste landene er tilbudet gratis.

Institusjonene kan lese artikler på en av de største samlingene av medisinsk og tilhørende biologisk og samfunnsvitenskapelig litteratur. Dette inkluderer tidsskrifter som *BMJ*, *Lancet*, *NEJM*, *Science* og *Nature* og forskjellige spesialtidsskrifter.

Institusjonene må selv søke (via e-post) om å få tilgang. Informasjon om Health InterNetwork Access to Research Initiative (HINARI) finnes på <http://www.healthinternetwork.org/>

Bernt Lindtjorn

bernt.lindtjorn@cih.uib.no
Senter for internasjonal helse
Universitetet i Bergen

Internasjonal medisin

Er informasjons- og kommunikasjonsteknologien skadelig for de fattige?

Informasjons- og kommunikasjonsteknologien (IKT) er verken en trussel eller en frelser for verdens fattige, men en nødvendighet for ikke å bli utelukket fra verdensfellesskapet.

Da jeg i mai i år besøkte universitetssykehuset Mulago i Ugandas hovedstad Kampala, la jeg merke til at assistentlegen på barneklirikken sendte en SMS til overlegen da han trengte hjelp til å vurdere et sykt barn. Sykehuset har ikke callingsystem, og postene på barneklirikken er spredt i mange enetasjes hus på et større område. Metoden fungerte og overlegen kom. I Malawi har jeg sett kvinner i landsbyene sende SMS til «Maize» og raskt fått tilbakemelding med dagens markedspris på mais. Kvinnene har da kunnet vurdere om de skulle selge maisen sin samme dag eller vente.

Det finnes de som mener at informasjonsteknologien er for komplisert til å introduseres i verdens lavinntektsland, og at Afrika og Sør-Asia bør spares fra å bli informasjonsteknologiens gissel. Rett som det er møter jeg også i Skandinavia et negativt syn på teknikkutvikling i andre land.

Vi vil det samme

Her i Norge kan vi være meget glade for våre glaserte taksteiner, som er elegante og som det ikke en gang kan vokse mose på. Samtidig synes vi det er trist når de «tradisjonelle» stråtakene på husene i Afrika erstattes med «moderne» bølgeblikketak. Men tenk på hvor mye strå det skal til for å dekke takene på hundrevis av hus i en større by: konsekvensene for nærmiljøet kan være en katastrofe. Bølgeblikketakene kan spare naturressursene lokalt. Og tenk på den lindring det innebærer for den enkelte å ha et tett tak uten å trenge å skifte stråtak hvert tredje år!

Videre kan man forskrekkes over at menneskene i Afrika foretrekker kokekar av plast i stedet for de tradisjonelle kokekarene av leire, samtidig som vi selv gleder oss over en ny kasserolle med belegg som gjør at ingenting kan brenne fast. Det er ikke så lenge siden henrykkelsen rådde her hos oss da plasten gjorde sin entré i husholdningene.

Samtidig som man er glad for å kunne spille inn en film på video, mener man at TV og video er en kulturødelegger i for eksempel Afrika. Bak disse tankene skjuler det seg en god porsjon naturromantikk og en forestilling om at mennesker i for eksempel Zimbabwe fra naturens side

skiller seg fra nordmenn, svensker og dansker – og derfor ikke ønsker seg de samme godene.

Min erfaring er derimot at vi er alle nokså like når det gjelder ønsker, uansett hvor vi bor. Vi ønsker alle en trygg fremtid for våre barn, og vi streber etter ting som kan gjøre livet lettere for oss, enten det er en ny sykkel eller en ny bil. Så hvis du drømmer om en ny mobiltelefon, så vær sikker på at det gjør dine likemenn i de afrikanske storbyene også! Fordelen med en mobiltelefon er dessuten mye større for Kinshasas innbyggere enn for Oslos – for Kinshasa savner et fast telefonnett! Så når myndighetene stenger vannet til et hus og påstår at beboeren ikke har betalt regningen, til tross for at han har betalt; da må den uten telefon pent ta fatt på en lang reise til storbyen for å snakke med dem som har ansvar for vannet. Når han så kommer frem, oppdager han at den som han trenger å snakke med, ikke er på kontoret denne dagen. Så da må han ta turen igjen en annen dag. Med en mobiltelefon løses et slikt problem mye lettere.

Innbyggerne i verdens fattige land ønsker seg samme goder som vi, og ny teknikk er ikke mer kulturmord i Afrika enn i Skandinavia! Vi lever allerede i en globalisert verden, der store deler av innbyggerne kan se «det gode liv» på TV. Alle vil ta del i denne utviklingen, og derfor kan vi i de rike landene ikke reise noen innvendinger mot introduksjon av ny teknikk i verdens fattige land. Men derimot må nytten av alle nye tekniske nyvinninger vurderes opp mot den ressurskonsumpsjon og miljøødeleggelse de genererer. Derfor kan man jo spørre seg om nytten av alle verdens biler i forhold til miljøeffektene. Men dette spørsmål treffer oss i Norge mest, som allerede ruller rundt i mange biler!

Tilpasset teknologi

I lavinntektsland må teknikken også vurderes opp mot hvilke muligheter den har til å fungere til tross for dårlig infrastruktur. Man snakker om «appropriate technology» – tilpasset teknologi. Paradoksalt nok, så er det til tider slik at kompleks teknikk er «appropriate». Vi skandinaver oppfatter en

kulepenn som mer teknisk kompleks enn en blyant. Men kulepennen er den som brukes i Afrika, nettopp fordi den er «appropriate». Den fungerer under alle omstendigheter. På samme måte er kalkulator med solceller bedre egnet, på tross av sin tekniske kompleksitet. En datamaskin i Afrika fungerer vanligvis i lang tid, mens en kopi-maskin krever hyppig tilsyn for å fungere. Datamaskiner og Internett er nettopp «appropriate technology»; de kan fungere selv om infrastrukturen er dårlig.

Om et vedtak ikke umiddelbart er gunstig for de aller fattigste, ja, da skal ikke vedtaket gjennomføres, lyder en annen misoppfatning om utvikling. Det vil si: Hvis mobiltelefoner i storbyen i første rekke er så dyre at bare de som har litt bedre økonomi kan kjøpe dem, da er mobiltelefoner ikke noe for dette fattige landet – selv om det viser seg at mobiltelefonene kan være til hjelp for å effektivisere helsetjenester, for eksempel at assistentlegen kan nå overlegen. Min mening er at selv et fattig land må holde seg med en moderne kjerne som kan interagere adekvat med verden rundt. Man kan ikke nekte presidenten i et fattig land en telefaks med den begrunnelsen at den jevne befolkningen i landet ikke har råd til telefaks. Bruk av datamaskiner i helseadministrasjon og på universitetene er viktig, selv om ikke alle innbyggerne har tilgang til datamaskin. Alternativet er å melde landet ut av verden!

Vi er enige om at alle verdens barn skal gå på skole og lære seg å lese og skrive, det vil si at vi ikke godtar en verdensutvikling hvor innbyggerne deles opp i lesekyndige og analfabeter. Vi mener at alle har rett til utdanning. På samme måte er det urimelig å godta en verdensutvikling som deler opp verden i digitale lesekyndige og digitale analfabeter, det som kalles den digitale kløften. Derfor finnes det bare én vei å gå med informasjons- og kommunikasjonsteknologien i lavinntektslandene: gjør best

mulig bruk av informasjons- og kommunikasjonsteknologien! Hvis lavinntektslandene skal ha en sjanse, må vi gjøre alt vi kan for at de skal komme med samme IKT-tog som oss. I det minste må middelklassen i hvert land få adgang til utdanning innen feltet.

Revolusjon?

Vi ser nå flere eksempler på at mennesker får adgang til sin egen informasjon. For eksempel har helsesystemet i Nepal nå adgang til helseinformasjon fra sitt eget land, noe som var meget vanskelig å få fatt i tidligere (se www.healthnet.org.np). Dette fører til økt kontroll over egen arbeidssituasjon (empowerment).

Slik jeg ser det, kommer ikke IT-revolusjonen til å innebære noen sosial revolusjon, den kommer ikke til å medvirke til å utjevne forskjellene i det enkelte land eller mellom landene. Snarere kommer IT-revolusjonen til å befeste samfunnsstrukturen. Men man kan ikke si nei til informasjons- og kommunikasjonsteknologi uten på lang sikt å komme inn i en total isolasjon, slik vi har sett i Albania og i Nord-Korea.

Derfor har jeg skolert mine universitetskolleger i Afrika og Asia i informasjons- og kommunikasjonsteknologi. Det viser seg at nesten alle universitet i Afrika og Asia allerede er på Internett! Makerere University i Kampala, Uganda er ett eksempel på universiteter som har fått støtte av Norge og Sverige for å bygge opp en IKT-infrastruktur. De har blant annet egen webside (www.make-rere.ac.ug), hardware (maskiner) og software (dataprogram). Men det man ofte savner, er mennesker som vet hvordan man skal gjøre bruk av teknikken («peopleware»). Noen få ukers intens trening er gjerne nok for at mine kolleger skal se hele potensialet med Internett for universitetslærere.

Endelig får de adgang til de samme forskningsresultater og muligheter til å søke informasjon og kontaktpersoner som jeg har.

Endelig kan vi kommunisere daglig om forskjellige prosjekter. Endelig kan mine afrikanske universitetskolleger selv produsere multimediamateriale for sine studenter. Deres studenter kan få adgang til moderne pedagogiske undervisningsmaterialer og hele verdens bibliotek. Det er en sann revolusjon som medvirker til å minske den digitale kløften.

Partnerskap over grensene

Informasjons- og kommunikasjonsteknologien innebærer en ny sjanse for partnerskap over grensene. Vi i Skandinavia kan gjennom å danne nettverk sammen med våre kolleger i Afrika og Asia aktivt medvirke til en positiv samfunnsutvikling i andre deler av verden. Alle kan være med: sykehus, helsestasjoner, skoler, universitet, næringsliv, statsforvaltning etc. Det er virkelig en ny global revolusjon!

Vi vet alle at barna lærer seg IT gjennom spill og lek. Utallige er de spill som hjelper barna å innhente og befeste skolekunnskaper som lesing, regning, geografikunnskaper, logisk tenking etc. Spill som *SimCity* og *The Sims* med meget høy grad av kompleksitet øver våre barn i å håndtere situasjoner med mange variabler og forbereder dem sannsynligvis for den fremtid som de skal leve og virke i. Men et alvorlig spørsmål melder seg: Hvem er fremsynt nok til å investere penger i de spill som skal hjelpe Afrikas og Asias barn og ungdommer inn i den fremtiden de skal bo og virke i? Hvem finansierer et Afrikas *SimHospital*, hvor legekandidater og sykepleiere får befeste sine kunnskaper? Hvem kan lage et spill som lærer ungdommer å unngå HIV-smitte? Hvem tør finansiere en slik programutvikling? Eller skal Afrikas ungdommer bare springe i labyrinter og skyte ned fiender i de utallige gratisspill som finnes?

Thorkild Tylleskär

Senter for Internasjonal Helse
Universitetet i Bergen

Afrika må med på IKT-tog, mener artikkelforfatteren. I Kenya finnes allerede flere internettkafeer. Foto Thorkild Tylleskär